Det norsk-russiske

Sjøfuglsamarbeidet

Norsk - Russisk miljøvernkommisjon

Sjøfuglsamarbeidet er blitt omtalt som en av de mest vellykkede og produktive delene av det bilaterale samarbeidet med Russland. Viktige produkter som er ferdigstilt i den senere tid er russisk versjon av statusrapporten for marine fugler i Barentshavregionen og en internettbasert forvaltningsversjon av den felles norsk-russiske sjøfuglkolonidatabasen. I 2004 omfattet samarbeidet samtlige norske og russiske institusjoner som arbeider med sjøfugl i Barentsregionen. For perioden 2005-2006 satses det på et nytt samarbeidsprosjekt om kartlegging av bestandssituasjonen for ismåke i norsk og russisk del av Arktis.

Bakgrunn

Barentshavet er et av verdens mest produktive havområder og det er få andre havområder som kan fremvise en tilsvarende rikdom når det gjelder hekkende sjøfugl. Mellom 15 og 20 millioner sjøfugl har tilhold i Barentshavet sommerstid. Disse fordeler seg på 40 ulike arter og 1600 hekkekolonier. Grunnlaget for det norsk-russiske samarbeidet ligger hovedsakelig i at en rekke av sjøfugl-bestandene er felles. Økende olje- og gassvirksomhet, fiskerier, miljøgifter og klimaendringer utgjør de viktigste truslene i fremtiden.

Historikk

Det norsk-russiske sjøfuglsamarbeidet ble opprinnelig etablert i 1989 som en egen ekspertgruppe under den norsk-russiske miljøvernkommisjonen. I 1997 ble gruppen formelt oppløst og underlagt Biodiversitetsgruppen. I dag vedlikeholdes samarbeidet som et nettverk av forskere og forvaltningsmyndigheter i begge land.

Fokus for prosjektene de siste årene har vært:

- **Felles databaser** (f.eks. sjøfuglkolonidatabasen og litteraturdatabasen).
- **Kartlegging** av utbredelse og forekomst av sjøfugl i det østlige Barentshav. Kunnskapen om sjøfugl i den russiske delen av Barentshavet er mangelfull, fragmentarisk og gammel. Ulike prosjekter har søkt å fylle de viktigste kunnskapshullene.
- **Sårbarhetsanalyse** olje/sjøfugl for det sørøstlige Barentshav (russisk sektor).
- **Harmonisering** av eksisterende overvåking på norsk og russisk side.

Statusrapport for hekkende sjøfugl i Barentshavregionen

Den engelske versjonen av statusrapporten som ble publisert i 2000 var en viktig milepæl for sjøfuglsamarbeidet ettersom prosjektet involverte hele det norske og det russiske fagmiljøet. Foruten å gi status for 41 hekkende sjøfuglarter i Barentshavet, gir boka også anbefalinger for videre arbeid innenfor både kartlegging, overvåking og forskning. Nylig er det publisert en russisk versjon som nå er under distribusjon i Russland. Hensikten med oversettelsen har vært å gjøre boka lettere tilgjengelig for russisk forvaltning, forskere og undervisningsmiljøer.

Sjøfuglkolonidatabasen
Sjøfuglkolonidatabasen for Barentshavsregionen ble etablert i 1997 i samarbeid mellom Norge og Russland. Databasen inneholder data fra sjøfuglkolonier på Svalbard, Franz Josef Land, Novaya Zemlya, Nenets Autonome Okrug (NAO), Kvitsjøen og Murmankysten.

Totalt er det registrert 1547 kolonier i databasen som omfatter 25 kolonihekkende sjøfuglarter. Mer enn 5,000,000 hekkende fugler er registrert i koloniene. De mest tallrike artene er polarlomvi *Uria lomvia* med mer enn 1,750,000 hekkende par og krykkje *Rissa tridactyla* med mer enn 900,000 hekkende individer. Kvaliteten på dataene varierer imidlertid noe fra art til art. F.eks. er bestanden av alkekonge *Alle alle* trolig høyere enn det som avspeiles i databasen. Dette skyldes at arten er vanskelig å kvantifisere.

En sjøfuglkolonidatabase er et viktig redskap for forskning og forvaltning. Elektroniske data er generelt lett tilgjengelige, og f.eks. ved et marint oljeutslipp vil man i løpet av kort tid kunne identifisere områder med høye konsentrasjoner av sårbare arter av hekkende sjøfugl. Sjøfuglkolonidatabasen kan imidlertid være nyttig også i en rekke andre sammenhenger. Forvaltningsmyndigheter og forskere kan f.eks. bruke dataene til å sammenligne områder med hensyn på biodiversitet og sjøfugltetthet, til å identifisere viktige områder for sjeldne og sårbare arter, til å estimere totalbestander av enkeltarter, eller til å analysere populasjonstrender og historiske data.

For å gjøre sjøfuglkolonidatabasen tilgjengelig for norsk og russisk forvaltning er det nylig utviklet en forenklet og passordbelagt internettversjon av databasen. Internettversjonen er kartbasert og søkbar. Den vil være et viktig verktøy i alle sammenhenger hvor oppdatert kunnskap om sjøfuglforekomstene er ønskelig. En prøveversjon er nå ute til testing i norske og russiske miljøer.

Kart over sjøfuglkolonier i Barentshavet basert på den felles norsk-russiske databasen.

Kartlegging av ismåkebestanden
Under siste samling i nettverket ble det vedtatt et fellesprosjekt for å kartlegge bestanden av ismåke *Pagophila eburnea* i norsk og russisk del av Arktis. Dette prosjektet skal ha førsteprioritet de neste årene. Ismåka er en karakterart for høy-arktiske områder, og den har tilhold i isfylte farvann hele året. Gjennom sitt næringsvalg og sin avhengighet til is er ismåka sårbar for klimaendringer og miljøgifter. Studier i Kanada har vist en kraftig bestandsnedgang de siste årene. Norge og Russland har 80 % av den totale bestanden i verden. Også hos oss er det indikasjoner på nedgang i bestanden, men sikre data mangler. Det er uttrykt internasjonale forventninger til at Norge og Russland følger opp studiene fra Kanada med undersøkelser i Barents- og Karahavet.

Samarbeidende institusjoner:

- Murmansk Marine Biological Institute (MMBI)
- Arctic and Antarctic Research Institute (AARI)
- Institute of Geography, Russian Academy of Science, Moscow
- Kandalaksha State Nature Reserve (KSNR)
- Solovetski State Nature Reserve (SSNR)
- Nenetsky Zapovednik, Naryan-Mar
- All-Russian Institute of Nature Research and Reserves (VNII Priroda), Moskva
- Norsk Polarinstitutt, Tromsø
- Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim
- Norsk institutt for naturforskning, Trondheim
- Tromsø Museum

Kontaktperson på norsk side:
Hallvard Strøm
Norsk Polarinstitutt
Polarmiljøsenteret
N-9296 TROMSØ

Telefon: (+47) 77 75 05 48
E-post: hallvard.strom@npolar.no

Foto © Morten Günther